

مدیر حوزه‌های علمیه گفت: ایران و روسیه با برقراری مناسبات عمیق، عصر جدیدی را در مناسبات دوجانبه رقم زده‌اند.

آیت‌الله اعرافی در دیدار نایب‌رئیس دومای روسیه، که در ساختمان مجلس دومای دولتی این کشور انجام شد، با بیان اینکه ایران و روسیه با برقراری مناسبات عمیق، عصر جدیدی را در مناسبات دوجانبه رقم زده‌اند، گفت: در کشور ما، این مناسبات توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی به‌عنوان عالی‌ترین سطح مدیریت و رهبری کشور، طراحی و معماری شده است و دیگر قوا و ارکان کشور نیز، اراده جدی بر تمرینخشی معماری جدید مناسبات دارند.

مدیر حوزه‌های علمیه کشور با اشاره به تبادل هیئت‌های مختلف سیاسی اقتصادی فرهنگی بین مقامات دو کشور در سالیان اخیر، گفت: ملاقات آقای پوتین رئیس‌جمهور روسیه با رهبر معظم انقلاب اسلامی، نقطه عطفی در مناسبات دو کشور محسوب می‌شود.

عضو فقهای شورای نگهبان خاطرنشان کرد: توافقنامه‌های خوبی بین دولت‌های ایران و روسیه به امضا رسیده است و شورای نگهبان به‌عنوان نهاد مهم در کشور، به توسعه مناسبات همه‌جانبه‌اهتمام دارد.

امام جمعه قم اظهار کرد: مطمئن هستیم که دولت جدید ایران نیز، بر اساس سیاست راهبردی رهبر معظم انقلاب، توسعه مناسبات با روسیه را در دستور کار خواهد داشت.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی، با ابراز قدردانی از پیام همدردی مقامات روسیه در پی شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور فقید اسلامی ایران، گفت: تهران و مسکو در شرایط ویژه و حساس جهانی قرار دارند و می‌توانند، با اتکا به ظرفیت‌های خود، مناسبات جدیدی را در جهان طرح‌ریزی کنند و نیاز بشر امروز به مناسبات بر پایه عدالت و شکل‌گیری قدرت‌های متکثر را به‌نفع ملت‌ها رقم زنند.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه گفت:

مدیر حوزه‌های علمیه در نشست با جمعی از شرق‌شناسان و ایران‌شناسان برجسته روسی در مسکو، با اشاره به سیر توسعه علوم انسانی و اسلامی در ایران پس از انقلاب اسلامی، به آسیب‌شناسی مطالعات غرب در زمینه شناخت اسلام، شرق و ایران پرداخت.

آیت‌الله اعرافی در ادامه برنامه‌های سفر خود به روسیه، در جمع گروهی از صاحب‌نظران این کشور در حوزه مسائل ایران و اسلام، به‌میزبانی رایزنی فرهنگی کشورها در روسیه حضور یافت.

در آغاز این نشست شماری از ایران‌شناسان و شرق‌شناسان روس، به طرح دیدگاه‌های خود در راستای توسعه مناسبات فرهنگی و سیاسی دو کشور پرداختند.

مدیر حوزه‌های علمیه در این نشست گفت: مطالعات شرق‌شناسی، ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی در برخی کشورها، کامل نیست؛ به‌دلیل اینکه آنها دو نهاد مهم حوزه و دانشگاه را دقیق نمی‌شناسند و تفاوت‌های آنها را نمی‌دانند. عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی، با بیان اینکه نظام علم در ایران از دو بال دانشگاه و حوزه علمیه برخوردار است، خاطرنشان کرد: فعالیت‌های حوزه‌های علمیه، تنها به امور فرهنگی و تبلیغ محدود نیست؛ بلکه این نهاد با پیشینه بیش از هزارساله دارای پشتوانه علمی و فکری است.

عضو فقهای شورای نگهبان در ادامه، با اشاره به آشنایی خود با بسیاری از دایرةالمعارف‌های مستشرقان، گفت: می‌توان گفت که شرق‌شناسی، اسلام‌شناسی و ایران‌شناسی در روسیه، از کشورهای اروپایی، پیشرفته‌تر و قابل اعتماد بیشتری هستند.

رئیس هیأت امنای جامعةالمصطفی در ادامه گفت: در غرب، گاهی در موضوع شرق‌شناسی و اسلام‌شناسی با این مواجه هستیم که علی‌رغم بکارگیری روش‌های نوین، آشنایی کمتری با حوزه‌های علمیه دارند که البته از این منظر، شرق‌شناسان و ایران‌شناسان روس جلوتر هستند.

آیت‌الله اعرافی ادامه داد: به مطالعات شرق‌شناسی و ایران‌شناسی، ممکن است ایراداتی وارد باشد که باید برای رفع این اشکالات تلاش کرد. محققان این حوزه باید با تحولات جدید در حوزه‌های دانشی علوم اسلامی در تاریخ معاصر و بعد از انقلاب اسلامی ایران آشنا شوند.

وی افزود: آنچه که در دهه‌های اخیر در حوزه علمیه قم رقم خورده، پیشرفت خوب در مرزهای علوم اسلامی است. این توسعه به‌دلیل پرسش‌های جدید در دنیای معاصر از اسلام است و همین‌طور به‌دلیل توسعه روش‌ها و منابع تحقیق در علوم انسانی می‌باشد. یک نمونه‌اش هم روش‌هایی است که در شرق‌شناسی‌ها و اسلام‌شناسی توسط دیگران انجام شده است.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه در ادامه بر لزوم توجه شرق‌شناسان، اسلام‌شناسان و ایران‌شناسان به شکل‌گیری یک نهضت و انقلاب و گفتمان جدید به‌نام اسلام و نظام اسلامی تأکید کرد و گفت: طرح‌انواع پرسش‌ها در تفکر دینی موجب گسترش حوزه‌های علمیه شده است.

آیت‌الله اعرافی خاطرنشان کرد: یکی از طرح‌های مهم در سال‌های اخیر، تدوین عنوان منظومه رشته‌ها و درخت‌واره رشته‌های علوم اسلامی در حوزه علمیه است. در این طرح، بیش از هزار نفر در طول پنج‌سال، تلاش کرده‌اند و تجارب گسترده‌ای که در جهان اسلام از دانشگاه‌الازهر مصر و مراکز دیگر بوده، مورد نظر قرار داده‌اند.

مدیر حوزه‌های علمیه گفت: نتیجه این طرح‌های راهبردی و پژوهشی آن شد که در ۲۰ حوزه دانشی، ۴۰۰ رشته و گرایش تعریف شده که در حال طراحی و سرفصل‌نویسی هستند.

وی اظهار کرد: حوزه فلسفه و علوم عقلی به‌عنوان یکی از رشته‌های علوم اسلامی مطرح است و مهمترین و عمیق‌ترین مباحث در زمینه سنت‌ها و مکاتب فلسفی در جهان اسلام، اکنون در جمهوری اسلامی ایران است؛ به‌گونه‌ای که روزانه در قم، بیش از یکصد کلاس و درس منابع و متون فلسفه اسلامی برپاست.

آیت‌الله اعرافی در دیدار نایب‌رئیس دومای روسیه

معماری مناسبات ایران و روسیه در عالی‌ترین سطح وجود دارد

ما معتقدیم که همه ملت‌ها و جریان‌های فکری جهان باید به‌شکل عادلانه و متوازن، در مناسبات جهانی نقش ایفا کنند؛ اما برخی، این منطق را نمی‌پذیرند؛ با این وجود، ایران و روسیه و دیگر کشورهای هم‌فکر باید تلاش کنند، نهادهای علمی، معرفتی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را ایجاد کنند تا جامعه بشری، خواست خود در ایجاد مناسبات عادلانه را محقق کند.

قدردانی از مواضع روسیه در موضوع فلسطین
رئیس هیأت امنای جامعة المصطفی العالمیه در بخش دیگری از سخنان خود در این دیدار، از مواضع روسیه در راستای توقف کشتار مردم مظلوم فلسطین قدردانی کرد و گفت: انتظار ما این است که جامعه بشری، همچنان در مقابل کشتار وحشیانه در غزه بایستد و مانع از تداوم خون‌ریزی و کشتار مردم فلسطین توسط رژیم صهیونیستی شود.

آیت‌الله اعرافی در نشست با جمعی از ایران‌شناسان روسی تبیین کرد

حلقه مفقوده مطالعات شرق‌شناسی و اسلام‌شناسی در غرب

وی با اشاره به حضور خود به مدت بیش از ۱۵ سال در محضر شهید مطهری، حضرات آیات جوادی آملی، حسن‌زاده آملی و مصباح یزدی و بهره‌گیری از مباحث فلسفی و عرفانی، گفت: دامنه گسترده‌ای از فلسفه و عرفان اسلامی به ایران تعلق دارد.

مدیر حوزه‌های علمیه در ادامه گفت: امروز در نهاد حوزه و برخی دانشگاه‌های ایران، فلسفه‌ها و مکاتب غربی از منابع اصلی دریافت و بر اساس فلسفه دینی، نقد و بررسی می‌شوند.

وی ادامه داد: مهمترین کرسی‌های نقد فلسفه غربی در حوزه‌های علمیه در قم برپاست و علاوه بر این، مباحث تطبیقی درباره فلسفه الهی نیز، دامنه وسیعی در ایران و حوزه‌های علمیه دارد.

مکتب فکری اسلام با مکاتب حقوقی جهان هم‌اوردی می‌کند

آیت‌الله اعرافی با اشاره به مباحث طرح‌شده از سوی ایران‌شناسان و شرق‌شناسان روس، گفت: با این نکته موافق هستم که دستگاه و مکتب فکری اسلام به‌ویژه آنچه در قرانت جمهوری اسلامی ایران با محوریت حوزه‌های علمیه شکل گرفته است، دارای تحلیل‌های عمیقی است که با مکاتب حقوقی جهان هم‌اوردی می‌کند.

رئیس هیأت امنای جامعةالمصطفی العالمیه گفت: فقه سنتی و کلاسیک در حوزه علمیه قم ۶۰ فصل و باب داشته است. الآن همه این ابواب در مواجهه با مسائل جدید، رشد یافته و هزاران سؤال و مسأله جدید را پاسخ‌گویی می‌کند. وی ادامه داد: اکنون در حوزه‌های علمیه ۱۰۰ فصل و باب جدید در نظام فقهی در حال تأسیس و پایه‌ریزی است.

آیت‌الله اعرافی، از فقه تعلیم و تربیت به‌عنوان یکی از ابعاد جدید در نظام فقهی یاد و به تألیفات خود در ۲۰ سال گذشته و انتشار ۱۵ جلد از کتاب فقه تعلیم و تربیت اشاره کرد و گفت: نیمی از مباحث در این موضوع نیز، در آینده انتشار خواهد یافت.

پایه‌ریزی علوم انسانی از منظر بومی و اسلامی

مدیر حوزه‌های علمیه در ادامه از پایه‌ریزی علوم انسانی از منظر بومی و اسلامی در این مراکز سخن گفت و اظهار کرد: مباحثی همچون اقتصاد اسلامی، تربیت اسلامی، خانواده در اسلام و جامعه‌شناسی اسلامی و دیگر رشته‌های دینی هم، بحث‌های بسیار مهمی را شامل می‌شود و می‌توان کارهای بیشتری در این زمینه انجام داد.

پیشگامی ایران در نهادهای علم اسلامی با مشارکت بانوان

مدیر حوزه‌های علمیه در بخش دیگری از سخنان خود، پایه‌گذاری مراکز، مدارس و حوزه‌های علمیه بانوان در قرن اخیر را یادآور شد و گفت: ایران پیشگام

به لیبرالیسم است و از اصول اسلام دست بومی‌دارد و در اندیشه‌های غربی هضم می‌شود و دیگری نیز متحجرانه، خشک و افراطی است که در بسیاری موارد، با پشتیبانی قدرت‌های غربی تقویت شده و به ترور و افراط‌گرایی مذهبی منجر شده است.

آیت‌الله اعرافی در ادامه گفت: قرائت سوم از اسلام که امام خمینی رحمه‌الله و انقلاب اسلامی منادی آن بودند، این قرانت وادادگی در برابر قدرت‌های استعماری را نمی‌پذیرد و هرگونه افراط‌گرایی، فرقه‌گرایی و حرکت‌های تعصبی فرقه‌ای را رد می‌کند.

• موافقت‌نامه همکاری‌های جامع ایران و روسیه به مراحل پایانی رسیده و آماده امضاست

در ابتدای این دیدار، الکساندر ژوکوف، نایب‌رئیس دومای روسیه، گفت: امیدوار به ارتقای سطح مناسبات در دولت جدید ایران هستیم.

نایب‌رئیس اول دومای دولتی (مجلس سفلی) روسیه، با تریک برگزاری موفق انتخابات چهاردهمین دوره ریاست‌جمهوری در ایران، افزود: مسکو به رأی مردم ایران احترام می‌گذارد و امیدوار است که روابط دوجانبه در دولت آقای پزشکیان به سطح بالاتری ارتقا یابد.

وی در این دیدار که با حضور آقای کاظم جلالی سفیر ایران در مسکو برگزار شد، بیان کرد: اکنون در دوره‌ای طلایی، بالاترین سطح اعتماد دولتی بین دو کشور ایجاد شده و برای روابط بسیار خوبی که بین ایران و روسیه برقرار شده است، ارزش بسیار زیادی قائل هستیم. نایب رئیس دومای روسیه با بیان اینکه سند موافقت‌نامه همکاری‌های جامع ایران و روسیه به مراحل پایانی رسیده و آماده ارائه به سطح بالاتر برای امضاست، گفت: بخش قابل توجهی از توسعه روابط دوجانبه در دوره آیت‌الله رئیسی صورت گرفت و ما یاد ایشان را گرامی می‌داریم.

ژوکوف افزود: شهید رئیسی یک وطن‌پرست واقعی بود و در دوره ریاست جمهوری وی،

ایران موفق شد، به عضویت دائم سازمان همکاری شانگهای و گروه بریکس درآید و امروز امیدوار هستیم که در دولت آقای پزشکیان، روابط به سطح بالاتری ارتقا یابد.

نایب‌رئیس دومای روسیه، با اشاره به برگزاری اجلاس سران گروه بریکس که قرار است اول تا سوم آبان‌ماه ۱۴۰۳ در شهر کازان (قازان) برگزار شود، ابراز امیدواری کرد: مسعود پزشکیان به‌عنوان رئیس‌جمهوری اسلامی ایران در این نشست شرکت کند.

وی در ادامه، سفر اخیر محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی به سن‌پترزبورگ با هدف شرکت در مجمع پارلمانی بریکس و نیز دیدار بیش از یک ساعته وی با ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه را سازنده توصیف کرد و گفت: به دنبال آن هستیم که با برگزاری نشست عالی‌رتبه و مشترک مجالس دو کشور تا پایان سال جاری میلادی، مناسبات پارلمانی دو کشور را تقویت کنیم.

ژوکوف همچنین مواضع فدراسیون روسیه و جمهوری اسلامی ایران در موضوعاتی همچون مقابله با یک‌جانبه‌گرایی، افراط‌گرایی و تروریسم را مشابه دانست و گفت: روسیه نیز در حدود دو سال گذشته، با حجم گسترده‌ای از تحریم‌ها رویه‌رو شده است؛ اما اقتصاد این کشور همچون ایران در شرایط تحریم در حال توسعه است.

وی با بیان اینکه روسیه، کشوری چندملیتی و چندمذهبی است، گفت: پیروان همه ادیان در روسیه با احترام به ارزش‌های سنتی در این کشور، به‌خوبی در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند و علاوه بر این، روسیه احترام زیادی برای قرآن کریم قائل است و هرگونه بی‌احترامی به کتاب آسمانی مسلمانان، جرم محسوب می‌شود.

گفتنی است، افزون بر سفیر جمهوری اسلامی ایران در روسیه، رئیس مرکز اسلامی مسکو و معاون ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه و مدیرکل آسیا و اقیانوسیه حوزه‌های علمیه، آیت‌الله اعرافی را در این دیدار همراهی کردند.

شکل‌دادن به نهادهای علم اسلامی با مشارکت بانوان است.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی ادامه داد: در دانشگاه‌های ایران نیز، بیش از نیمی از دانشجویان از بانوان هستند، بیش از ۵۰۰ حوزه علمیه خاص بانوان در کشور ماعال است و بیش از ۸۰ هزار تن از زنان در حوزه‌های علمیه تحصیل می‌کنند که مراکز، مباحث علمی و پژوهشی زیادی را طرح‌ریزی کرده‌اند که به مسائل زنان، حوزه خانواده و تبیین معارف اهل بیت علیهم‌السلام می‌پردازند.

وی از تحصیل طلاب از بیش از یکصد کشور در جامعةالمصطفی، به‌عنوان یکی از نمادهای گسترش ابعاد بین‌المللی حوزه‌های علمیه یاد کرد و با اشاره به دیدگاه یکی از حاضران گفت: در ایران، باید گام‌های جدی‌تری برای شناخت عمیق روسیه و فلسفه و تاریخ و زبان و فرهنگ آن داشته باشیم. هرچند نهادهایی وجود دارد؛ اما باید سرمایه‌گذاری بیشتری در این‌باره صورت گیرد.

مدیر حوزه‌های علمیه در بخش دیگری از سخنان خود، گفت: خرسندیم که روابط دو کشور در عرصه‌های گوناگون در حال پیشرفت است و امیدواریم که سند جامع دو کشور ایران و روسیه که تدوین شده است، هرچه سریع‌تر به امضای طرفین برسد.

وی با اشاره به برنامه‌ها و نشست‌های خود در سفر جاری به مسکو، گفت: در ملاقات‌های گوناگون، سخنگوی شما بوم که تأکید داشتید، سنگ بنای روابط خوب و عمیق کشورها، معرفت، فلسفه،علوم انسانی و اندیشه‌های بینادین و شناسایی متقابل است که از آن به‌عنوان اسلام‌شناسی، ایران‌شناسی و شرق‌شناسی یاد می‌شود.

امام جمعه قم خطاب به ایران‌شناسان روس تصریح کرد: توسعه روابط اقتصادی را باید مهم بشناسیم و نیز فناوری و تجارت و قلمروها هم بدانیم؛ اما باید بر این کاری که بر دوش شماست؛ یعنی در حوزه و دانشگاه تأکید کنیم. وی افزود: شناخت از بیرون، فواید بسیاری دارد که یکی از آن‌ها، تقویت روابط بین کشورهاست و علاوه بر آن، این امکان را فراهم می‌کند که کشورها از نگاه بیرونی مطلع شوند که این امر، در پیشبرد یک تمدن، بسیار حائز اهمیت است؛ از این منظر قدردان دیدگاه‌های شرق‌شناسان و ایران‌شناسان هستیم.

• نقش مهم ایران‌شناسان در پایداری مناسبات

سفیر ایران در روسیه نیز در این نشست گفت: اسلام‌شناسان، شرق‌شناسان و ایران‌شناسان در روسیه نقش مهمی در پایداری مناسبات دوجانبه دارند. کاظم جلالی خطاب به ایران‌شناسان حاضر در این نشست، افزود: سخنان شما در حوزه‌های فلسفه، عرفان، تاریخ ایران و تاریخ روابط دوجانبه آموزنده است و هر یک از شما از زاویه خاصی به این موضوعات می‌نگرید.

وی خاطرنشان کرد: بر این باور هستیم که اتکای صرف به مقوله سیاست در روابط دوجانبه، نمی‌تواند پایداری روابط را تضمین کند و صرفاً یک لیخنندی است که می‌تواند به بغض و ناآرامی تبدیل شود.

همچنین در این آیین، مسعود احمدوند، رایزن فرهنگی ایران در فدراسیون روسیه هم، به ارائه گزارشی از فعالیت‌ها و همکاری‌های مشترک با ایران‌شناسان و شرق‌شناسان روس پرداخت.

در بخش پایانی این نشست، از آقای شریف شکوروف شرق‌شناس روس و متخصص فرهنگ و هنر ایران و خانم ایرینا دزینا استاد دانشگاه‌های روسیه که در جشنواره بین‌المللی پژوهش‌های علمی و فرهنگی برگزیده شده‌اند، با اهدای لوح تقدیر و جوایز نقدی قدردانی شد.

در این نشست همچنین معاون امور بین‌الملل حوزه‌های علمیه، رئیس مرکز اسلامی مسکو، رئیس بنیاد مطالعات اسلامی ابن‌سینا و مسئول نمایندگی منطقه‌ای جامعةالمصطفی در روسیه و اوراسیا حضور داشتند.

با صدور بیانیه پایانی

پنجمین اجلاسیه

علمای کشورهای عضو بریکس به کار خود پایان داد

پنجمین اجلاسیه علمای کشورهای عضو بریکس با حضور آیت‌الله اعرافی و رهبران و شخصیت‌های مسلمان کشورهای عضو بریکس در جمهوری تاتارستان شهر قازان، با امضا و صدور بیانیه‌ای، به کار خود پایان داد.

بر اساس این گزارش، در بیانیه پایانی این اجلاس بر محورهای نقش معنویت اسلامی در تبادل فرهنگ و ادیان و مذاهب اسلامی، رعایت اصول اخلاقی و سبک زندگی بشردوستانه و حفظ سنت‌های اصیل خانوادگی میان کشورهای عضو بریکس، تعامل فرهنگی و دینی میان کشورها، مبارزه با افراط‌گرایی و پرهیز از یک‌جانبه‌گرایی در جهان، تقویت و تلاش برای همزیستی و هم‌گرایی و پرهیز از هرگونه اختلاف میان ادیان و مذاهب، تحکیم و تأکید بر روابط دینی و فرهنگی میان کشورهای عضو بریکس، تأکید گردید.

اجلاسیه علمای کشورهای عضو بریکس، به‌مدت دو روز در جمهوری تاتارستان و شهر قازان برگزار گردید و مدیر حوزه‌های علمیه، با دعوت رسمی رئیس اداره مسلمانان و مفتی اعظم روسیه در این اجلاسیه شرکت کرد و با موضوع نقش معنویت اسلامی در تبادلات و تعاملات زندگی بشریت سخنرانی کرد.

در اجلاس یادشده، نمایندگان دینی از کشورهای: جمهوری اسلامی ایران، برزیل، روسیه، هند، چین، آفریقای جنوبی، امارات متحده عربی و مصر حضور داشتند و نمایندگانی نیز، از سایر کشورها که خواستار پیوستن به این پیمان مهم بین‌المللی هستند، به‌عنوان مهمان حضور داشتند.

پیمان بریکس با بهره‌مندی از حدود ۲۷ درصد از مساحت زمین و جمعیتی بیش از سه میلیارد و چهار صد میلیون نفر و ۴۲ درصد جمعیت جهان و نیز سهم بیش از ۳۰درصد اقتصاد جهانی، از مهمترین پیمان‌های اقتصادی، فرهنگی و اقتصادی بین‌المللی به‌شمار می‌رود.

آیت‌الله اعرافی در دیدار با فعالان مراکز اسلامی در استانبول

حمایت از مردم مظلوم

فلسطین و غزه وظیفه

آحاد مسلمانان جهان است

مدیر حوزه‌های علمیه و رئیس هیئت امنای جامعةالمصطفی، در استانبول، با فعالان مراکز اسلامی دیدار و گفت‌وگو کرد. آیت‌الله اعرافی در بازگشت از قازان، سفر ۸ ساعته‌ای به ترکیه نیز داشت و در استانبول با فعالان مراکز اسلامی دیدار و گفت‌وگو کرد. وی در این دیدار بر استمرار فعالیت‌های دینی و مذهبی و پرهیز از توقف و رکود تأکید کرده و عرضه معارف اسلامی بر مبنای عقلانیت، علم و نیازهای روز جامعه را از ضروریات دانست.

مدیر حوزه‌های علمیه در ادامه، بر اخلاق، معنویت و تهذیب نفس در فعالیت‌های دینی اشاره و بر نشر و گسترش آثار مهم اسلامی در جوامع مختلف تأکید کرد.

بر اساس اعلام کنسول‌گری جمهوری اسلامی ایران در استانبول، آیت‌الله اعرافی در این دیدار، بر حمایت کامل از مردم مظلوم فلسطین اشاره و این حمایت را وظیفه آحاد مسلمانان در سراسر جهان عنوان کرد.

گفتنی است، علمای اسلامی حاضر در این نشست نیز، هرکدام به ارائه دیدگاه‌های خود در مورد مسائل مختلف در منطقه و جهان اسلام پرداختند.